

Az igazságosság érvényre juttatása elsősorban a bíró feladata, akiről Lenkovics Barnabás a bírói esküből levezetve azt mondja, hogy a törvény kötelezi, az igazságosság és a méltányosság viszont a kötelességteljesítés során vezérli őt.³ A kérdés, hogy ezt mennyire képes minden esetben feltárni és érvényre juttatni? A jogalkalmazásban elfogadott doktrínák nagy része éppen a valóság megismerhetetlensége esetén segít a döntésben.⁴

Elfogadva az igazság kideríthetőségének korlátait, nem lehet kizárólag az eljárás végtermékén mérni azt, hogy az adott ügyben valóban igazságot szolgáltattak-e, ugyanis az eljárás minőségét megbízhatóbban mutatja a processzuális igazságosság, az a mód, ahogy az igazságszolgáltatás a végterméket előállította.⁵ Önálló érték, ráadásul kivitelezhető, szemben az anyagi igazságossággal, amelynek érvényesülését nem lehet garantálni.⁶ Ez a processzuális igazságosság pedig lényegét tekintve nem más, mint a tisztességes eljáráshoz való jog.

Bár sem az Alkotmány, sem az Alaptörvény nem nevesíti, azonban korábban az 57. §, az Alaptörvényben pedig a XXVIII. cikk kifejezetten tartalmazza a tisztességes eljárás legfontosabb összetevőit, ami a jogbiztonsággal és az igazságossággal ellentétben emberi jog.

A tisztességes eljárás nem a szabályszerűséget jelenti, nem csak a törvény betűjének betartása, hanem azt, hogy figyelembe veszik minden fél szempontjait.⁷ Ez a processzuális igazságosság-fogalom jogbéli leképeződése.⁸

A 6/1998. (III. 11.) AB határozat kimondja, hogy: „A fair trial olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes.”

Bárd Károly a tisztességes eljárást a fair playhez hasonlítja, hiszen itt is az a lényeg, hogy a feltételek legyenek egyenlők, de ez még önmagában nem garantálja azt, hogy a jobb fog győzni.⁹ A tisztességes eljárás akkor is ítéletet legitimáló tényező, amikor az anyagi igazság erre nem képes.¹⁰

Az Alaptörvény a XXIV. cikkben világossá teszi, hogy a tisztességes eljárás követelménye nem csak a bíróságokra nézve, hanem a hatóságokra nézve is kötelességeket ró, hiszen az általuk lefolytatott eljárásokkal kapcsolatban is rögzíti a legfontosabb elemeket.

Az Alkotmánybíróság a 9/1992. (I. 30.) AB határozatban kifejtette, hogy az anyagi igazságosság jogállami követelménye a jogbiztonságot szolgáló intézményeken és garanciákon belül maradvá válhat meg. Az anyagi igazság érvényesülésére nem biztosít (nem biztosíthat) alanyi jogot az Alkotmány. Azt már a 11/1992. (III. 5.) számú AB határozat tartalmazza, hogy nem lehet a történelmi helyzetre és a jogállam megkövetelte igazságosságra hivatkozva a jogállam alapvető biztosítékait félretenni. Jogállamot nem lehet a jogállam ellenében megvalósítani. Az Alkotmánybíróság szerint a mindig részleges és szubjektív igazságosságnál a tárgyi és formális elvekre támaszkodó jogbiztonság előbbre való.

Dialog Campus, 2012. 32.

³ LENKOVICS Barnabás: Az igazságosság keresése. In TATTAY LEVENTE – POGÁCSÁS Anett – MOLNÁR Sarolta (szerk.): *Pro Vita et Scientia – Ünnepi kötet Jobbágyi Gábor 65. születésnapja alkalmából*. Budapest, Szent István Társulat, 2012. 182.

⁴ BÁRD (2004) i. m. 48.

⁵ Stefan TRECHSEL: Why Must Trials be Fair? *Israel Law Review*, 1997/Winter-Summer. 107. Idézi: BÁRD (2004) i. m. 48.

⁶ BÁRD (2004) i. m. 49.

⁷ CSINK Lóránt – MAROSI Ildikó: Eljárési jogok. In SCHANDA Balázs – BALOGH Zsolt (szerk.): *Alkotmányjog - Alapjogok*. Budapest, Pázmány Press, 2014. 273.

⁸ PÓCZA RÓBERT: Bírói aktivizmus helyett tisztességes eljárást! *Magyar Jog*, 2007/4. 225.

⁹ BÁRD Károly: *Emberi jogok és büntető igazságszolgáltatás Európában: a tisztességes eljárás büntetőügyekben*. Budapest, MHK, 2007. 73.

¹⁰ PÓCZA i. m. 225.

Az Alkotmány (és az Alaptörvény is) az anyagi igazság érvényre juttatásához szükséges, és az esetek többségében alkalmas eljárásra ad jogot, amelynek érvényesítéséhez további garanciaként biztosítja az alkotmányos jogot a jogorvoslathoz.¹¹

Zlinszky János úgy fogalmaz, hogy a jog érvényesülése önmagában is érték. Kell, hogy a jog által a méltányosság és az egyenlőség biztonságosan érvényesüljön a társadalomban, az emberek között. Ha a jog ezek ellen hat, végső soron a jogbiztonság vesz el, így pedig a társadalom elveszti bizalmát az igazságtalan jogrendszerben.¹²

Bár a jogbiztonság elvét formálisan a jogállam elvéből szokás levezetni, azonban tartalmi oldalról, annak összetevőit vizsgálva megállapítható, hogy az nem más, mint a processzuális igazságosság megvalósítója. Így pedig talán az is sokkal egyértelműbbnek tűnik, hogy anyagi igazságosságnak, processzuális igazságosságnak és jogbiztonságnak miért kell együtt érvényesülniük. Mindehhez Lenkovics Barnabás teszi hozzá, hogy a jogállam fogalmilag előfeltételezi, megköveteli az igazságosságot. A jogállamiság egyúttal az igazságosság biztosítója. Fordítva pedig az igazságosság érvényesülése erősíti a jogállamot.

A tisztességes eljárásról való jog meggyőződésem szerint nem más, mint a jogbiztonság és az igazságosság egyfajta közös halmaza, processzuális igazságosság. Tehát maga is igazságossági kategória, és mint ilyen párhuzamba lehet állítani az anyagi igazságossággal is, amellyel nem verseng, hanem szintén kiegészíti azt.

Álláspontom szerint a tisztességes eljárásról való jog maga is igazságossági kategória. Ráadásul nem csak az igazságosság, de a jogbiztonság is érték alapú fogalom. Meggyőződésem, hogy amennyiben akár az igazságosság (anyagi és processzuális), akár a jogbiztonság jelentősége megkérdőjeleződik, azzal megkérdőjeleződik a másik is. Ha az igazságosság még teljesebb érvényesülését azzal látja biztosítottnak a jogalkalmazó, hogy azt a jogbiztonság elé helyezi, az az igazságosság érvényesülését nemhogy nem erősíti, de egyesesen veszélybe sodorja.

2. Észrevételek a konkrét ügyre vonatkozóan:

Jelen eljárás keretei között elsősorban nem a bíróság döntésének tartalmát kívánjuk támadni, hiszen önmagában a helytelen bírói döntés nem alkotmányossági kategória, az Alkotmánybíróság pedig nem felülbírálati fórum.¹³ Ugyanakkor a tisztességes eljárásról való jogból fakadó – az Alkotmánybíróság által korábbi gyakorlatában kimunkált – alkotmányos követelmények nemcsak a szabályozási környezettel, hanem az egyedi bírói döntésekkel szemben is érvényesíthetők.¹⁴ Jelen esetben a bíróság (és a bírósági eljárást megelőzően a hatóságok) helytelen jogértelmezése oda vezetett, hogy ügyfelemnek egy kriminális jellegű, elévült cselekményről kellett számot adnia. Ebben az ügyben pedig a ratio decidendi álláspontom szerint éppen az, hogy lehet-e alkotmányos egy olyan bírói döntés, amelynek eredménye egy elévült cselekménnyel/mulasztással kapcsolatos felelősségre vonás.

Az a körülmény, hogy a hatóság a jogszabályban foglalt határidőhöz képest mintegy egy évvel később hozta meg az elsőfokú határozatot, már önmagában is sérti az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében biztosított jogot, hiszen ennek folytán a döntést aligha lehet ésszerű határidőben meghozottnak tekinteni.

¹¹ 9/1992. (I. 30.) AB határozat

¹² ZLINSZKY János: Jogbiztonság igazságosság ellen (vagy nélkül)? *Magyar Jog*, 1999/9. 513.

¹³ 3268/2012. (X. 4.) AB végzés

¹⁴ 7/2013. (III. 1.) AB határozat

Álláspontom szerint fogalmilag kizárt az is, hogy tisztességes legyen az az eljárás, ahol az ügyfélnek egy már elévült cselekménnyel kapcsolatban kell számot adnia tevékenységéről/mulasztásáról. Ha ez mégis megtörténik, akkor az elsősorban a jogbiztonság sérelmét okozza, azonban a jogbiztonság elvont elve a konkrét ügyben a tisztességes eljáráshoz (és tisztességes közigazgatási eljáráshoz) való jogon keresztül manifesztálódik.

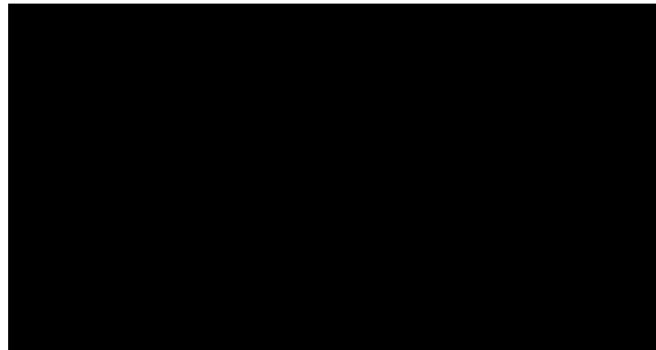
Figyelemmel kell lenni ebben a körben különösen arra is, hogy az állami impérium birtokában eljáró szervek a határidő ilyen módon történő kitágításával a jogviszony jellegéből adódóan amúgy is alárendelt ügyfél kárára járnak el. Ilyen viszonyok között a fegyverek egyenlőségének elve aligha érvényesülhet.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ugyanis alkotmányos jogállam a jogsértésekre csak jogállami módon reagálhat. A jogállam jogrendje senkitől sem tagadhatja meg a jogállami garanciákat. Ezek ugyanis alapjogként mindenkit megilletnek.¹⁵ Márpedig a jogbiztonság megköveteli a szerzett jogok védelmét, a véglegesen lezárt jogviszonyok érintetlenül hagyását, illetve a múltban keletkezett tartós jogviszonyok megváltoztathatóságának alkotmányos szabályokkal való korlátozását.¹⁶

Amennyiben a jogbiztonság elvét elválasztjuk a konkrét ügyben ahhoz tapadó tisztességes (közigazgatási) eljáráshoz való jogtól, úgy éppen annak lényege veszik el. Ez pedig – ismerve az Alkotmánybíróság hiánypótlásra felhívó tájékoztatásában is rögzített gyakorlatát – a hasonló, elévülést figyelmen kívül hagyó döntések Alkotmánybíróság előtti megtámadásának kizártságát eredményezné.

Mindezek alapján indítványomat továbbra is fenntartva és a fentiek szerint kiegészítve kérem, hogy azt a Tisztelt Alkotmánybíróság érdemben bírálja el és annak adjon helyt.

Budapest, 2016. július 12.

¹⁵ 11/1992. (III.5.) AB határozat

¹⁶ 11/1992. (III.5.) AB határozat